

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота

з

економічної теорії

на тему:

«Взаємо'зв'язок між економічним зростанням, зайнятістю, і безробіттям»

Студента 2 курсу

Групи ФБС-21

Шведа О. Г.

Науковий керівник: к. е. н., старший викладач

Сліпченко Т. О.

Тернопіль 2017

План

Вступ

Розділ I. Теоретико-методологічні аспекти дослідження взаємозв'язку зайнятості та економічного зростання. Вплив кон'юнктури ринку праці на зміну ділового циклу

Розділ II. Проблеми взаємозв'язку економічного зростання, зайнятості й безробіття в Україні

Розділ III. Напрямки удосконалення стратегії регулювання зайнятості для забезпечення стійкого економічного зростання в Україні

Висновки

Список використаних джерел

Додатки

Зміст

Вступ.....	4
Розділ I. Теоретико-методологічні аспекти дослідження взаємозв'язку зайнятості та економічного зростання. Вплив кон'юнктури ринку праці на зміну ділового циклу.....	7
Розділ II. Проблеми взаємозв'язку економічного зростання, зайнятості й безробіття в Україні.....	13
Розділ III. Напрямки удосконалення стратегії регулювання зайнятості для забезпечення стійкого економічного зростання в Україні.....	16
Висновки.....	19
Список використаних джерел.....	20
Додатки.....	21

Вступ

Актуальність теми. Світ неможливий без конфліктів. Виникаючі і зникаючі вони становлять частину того механізму, що рухає прогрес не назад, а вперед. Боротьба суперечностей – так називається цей процес в філософії. Боротьба інтересів, боротьба особистостей, боротьба поглядів і т. д., врешті, все, що нас оточує, конфліктує між собою. І характер цього явища всеохопний.

Конкретизуємо вищесказане: всеохопність конфліктів поширюється і на сферу економіки. Передумова їх виникнення дуже проста і пояснюється наступним чином: кожен суб'єкт або індивід прагне задовольнити власні потреби і основа цього настільки природна, настільки «первісна», що ці самі індивіди не зважають на потреби інших, на вірогідність порушити добробут не десятків, а тисяч, мільйонів людей. Проте, питання моральності слід лишити філософам.

Повертаючись до потреб слід зазначити, що ті не завжди є досяжними. Придбати той чи інший товар нам не дозволяє бюджет, поїздки за кордон обмежує політика держави, врешті, влаштуватись на бажану роботу нам не дозволяє недостатність фаху, відсутність вільних робочих місць, значна віддаленість від дому і т. д. Одним словом, це характеризується трьома поняттями: попит, пропозиція і невідповідність. Фундаментальні за своєю природою вони завжди знаходяться у взаємодії між собою: попит не відповідає пропозиції, і навпаки, пропозиція не завжди ладна підтримати попит.

Це і є своєрідний конфлікт, коли одне, неможливе без іншого, прагне до нього, зіштовхуючись із невідповідністю. Остання, як відомо, порушує постійний процес наближення попиту і пропозиції до рівноважного стану, що є причиною так званих циклічних коливань або коливань ділового циклу, які є неминучими в ринковій економіці. Коли попит і пропозиція не відповідають один одному, то слідує за цим негативні явища запускають процес спаду економіки і навпаки, наближення цих двох складових до точки рівноваги, «пожвавлюють» останню, сприяючи її піднесенню або зростанню.

Економічне зростання є фактором багатьох чинників: капіталу, праці, природних ресурсів, науково-технічного прогресу, здібностей підприємця, фактора інформації; багатьох неекономічних чинників, як от політичне становище країни, її роль на міжнародній арені, природні чинники, культурні і т. д. Проте пов'язує всю цю сукупність опосередкований вплив на неї людини як основи суспільного відтворення. Останнє, слід зазначити, неможливе без фактора, у котрому людина посідає центральне місце – фактора праці. Саме цей фактор є найбільш специфічним, адже формується завдяки природній здатності людини до праці, яка є невіддільною від неї. В економічній теорії прийнято характеризувати це терміном «робоча сила».

Робоча сила є зв'язуючим елементом для всіх інших факторів: людина, маючи певні підприємницькі здібності, володіючи необхідною інформацією та нагромадженим капіталом, використовуючи природні ресурси та засоби науково-технічного прогресу (НТП) створює для себе кращі умови для існування, розвитку та еволюції.

Проте шлях економічного зростання тернистий, праця не завжди вдало взаємодіє з іншими факторами, часто навіть викликаючи «збої» в економічній системі, перегріваючи її або ж навпаки, недостача необхідної кількості робочої сили викликає скорочення виробництва і, як наслідок, нову економічну кризу. Таким чином,

Мета дослідження. Метою дослідження є спроба пошуку елементів, що утворюють тісний взаємозв'язок між трьома важливими макроекономічними показниками – зайнятістю, безробіттям і економічним зростанням, а також дослідження механізму впливу їх на загальне становище національної економіки.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є існуюча взаємозалежність макропоказників, що досліджуються – економічного зростання, зайнятості і безробіття, – а також шляхи, якими вони взаємодіють між собою, безпосередньо впливаючи на: а) становище трьох основних структурних ринків (праці, капіталу, товарів); б) макропоказники, що відбивають становище національного

господарства (ВВП, ВНП, ВНД, сальдо торгівельно-платіжного балансу, індекс цін тощо); в) швидкість переходу між фазами ділового циклу; г) рівень науково-технічного (еволюційного) розвитку суспільства.

Завдання дослідження. Поставленими перед дослідженням завданнями є наступні:

- З'ясування природи взаємозв'язку системи «зайнятість – безробіття – економічне зростання» (далі: система);
- Пошук зв'язуючих елементів системи;
- Знаходження рівня можливого впливу елементів системи на зміну фаз ділового циклу;
- Проведення аналізу ринку праці України і механізму регулювання зайнятості;
- Створення відповідних рекомендацій щодо налагодження взаємозв'язку елементів і функціонування їх на користь досягнення сталого економічного зростання.

Розділ I. Теоретико-методологічні аспекти дослідження взаємозв'язку зайнятості та економічного зростання. Вплив кон'юнктури ринку праці на зміну ділового циклу

Взаємодія зайнятості та економічного зростання турбувала (і турбує) багатьох вчених-економістів. Вивчаючи загальні ринкові закони, виводячи формули суспільного добробуту або ж стійкого зростання національного багатства вони не могли не оминати вплив праці на всі ці моменти, адже недооцінити чи навіть уникнути тісноту їх взаємозв'язку означає втратити вплив однієї із фундаментальних змінних.

Проте, так історично склалось, що проблема зайнятості населення і похідна від неї проблема безробіття визначила своє становлення ледь не на початку розвитку мануфактури. Вже тоді роль зайнятості людей у виробництві почала відігравати хоч якусь роль, адже, простираючись далі у минуле, можна побачити, що зайнятість як така, існувала не в загальному, кооперативному вигляді, а в розрізі індивідуальної зайнятості окремих індивідів на своїй земельній ділянці. Поширений в той час феодалізм ставив за мету задоволення потреб окремих аристократичних сімей, монархій, не зважаючи на загальний економічний розвиток. Вирішальний вплив на економічне зростання тоді становила кількість нагромадженого в процесі торгівлі й війн золота й срібла та політична могутність самої держави, її здатність диктувати свої умови; проблема існуючого безробіття, процвітання злидарства аж ніяк не турбувала захоплених власними інтересами монархів. [1, с. 35]

Лише з розвитком фабричного виробництва, становленням промисловості, поділу праці фактори зайнятості та економічного зростання поставили на щабель вище їх помилково упущеної важливості. Пов'язано це передусім із подією, що торкнулася ледь не кожену країну з відкритою економікою. Мова йде про так звану «Велику депресію», що тривала в період з 1929 по 1933рр., а в окремих випадках і до 1936 р. (як наприклад у Франції). [2, с. 175] Саме під час цієї наймасштабнішої світової економічної кризи індустріального суспільства виявилася чітка

взаємозалежність між кон'юнктурою на ринку праці і загальним економічним становищем.

Передумовами цієї події, як прийнято вважати, стала надмірна монополізація економіки, передусім у провідних виробничих галузях (машинобудування, металургія, легка промисловість тощо), що стало причиною вільного «накручування» цін монополістами задля збільшення власних прибутків. Така недбалість з боку державного контролю, що був фактично відсутній через помилкове слідування класичним і неокласичним постулатам «саморегулюючої економіки», значної залежності від тих самих монополістів, тяжкими наслідками Світової війни, розоренням малих і середніх підприємців і багатьох інших факторів призвела до краху економіки. Фактичне «збідніння» нації виявлялося в падінні реальної заробітної плати і, як наслідок, рівня споживання, що стало причиною скорочення сукупного попиту і становленням так званої кризи перевиробництва, тобто наявністю в економіці країни надлишку товарів, що не мають підкріплення з боку споживчого попиту.

Моментом, що запустив процес руйнування всієї економічної системи, було масштабне падіння акцій в так званій «чорний четвер», 24 жовтня 1929 р. і цікавим є те, що дану ситуацію ніхто не передбачив. Ірвінг Фішер, кандидат економічних наук дав наступний прогноз 17 жовтня 1929 р., за тиждень до описаних подій: «Котирування піднялися, так би мовити, на широке горне плато. Навряд чи в найближчий час або навіть взагалі, можливе їхнє падіння на 50 чи 60 пунктів, як це прогнозують ведмеді». Ведмедями на термінології фондових брокерів називають тих, хто грає на біржі, прогнозуючи зниження ціни, тому саме на думку ведмедів слід було найбільше розраховувати і приймати до уваги. [6]

Після цього короткострокового падіння котирувань слідувало так само недовге підвищення цін 25 жовтня, після чого пік перевалив свою верхню межу в «чорний понеділок» 28 жовтня і почав стрімке довгострокове падіння 29 жовтня в так званій «чорний вівторок». Після цього ціни на акції основних компаній США впродовж наступних трьох років лише продовжували падати. [7]

Все це призвело до небачених масштабів наслідків, що торкнулися не тільки Сполучені Штати, а й провідні країни світу – Англію, Німеччину, Францію, Японію, країни менш розвинуті і навіть колонії. Скорочення виробництва загалом сягнуло 25-80 %, безробіття на рівні колосальних 20-30 % (в США кількість безробітних опинилася на рівні 17 млн. осіб (додаток А)), навіть ліквідацією окремих галузей промисловості (як наприклад сталеплавильної в Німеччині). [2, с. 173-175]

Дані події пролили світло на недосконалість класичної політичної економії та її неокласичних продовжень, що домінували до 1929 р, і зумовили необхідність пошуку більш конкретного в плані виявлення закономірностей вчення, яке в майбутньому буде в змозі пояснити кризові коливання в економіці і спричинені ними наслідки, такі як падіння виробництва, інфляція, безробіття тощо.

Цим вченням стала праця відомого англійського економіста, теоретика Джона Мейнарда Кейнса «Загальна теорія зайнятості, процента і грошей» (1936). Ця робота стала свого роду фундаментальною, адже висунуті в ній твердження по суті сформувавши окреме економічне вчення – кейнсіанство. Головною ідеєю її є несприйняття головного постулата класиків про ринковий механізм саморегуляції і утвердження ідеї про обов'язкову необхідність державного втручання в економіку. Дж. М. Кейнс також змінив метод аналізу всіх економічних процесів, повернувши погляд зору з мікрорівня, популярного класиків серед А. Сміта, Д. Рікардо, В. Петі, до макрорівня. Іншими словами, суть циклічних коливань слід шукати не у виробничих особливостях окремих підприємств, а в загальних, макроекономічних чинниках, таких як рівень споживання, заощадження, інвестицій тощо. [2, с. 529]

Це напряму торкнулося і проблеми зайнятості з похідним від неї безробіттям, і проблеми економічного зростання, адже провідне місце в «Загальній теорії» Кейнса належить саме питанню недопущення економічної кризи і безробіття, через що цю його працю часто називають антикризовою. Чинником, що становить визначальний вплив на ринкові коливання, економіст назвав сукупний попит, тобто такий, що дорівнює сукупним витратам домогосподарств (тобто споживання, C), та

витратам підприємств (насамперед чистим інвестиціям, I). Таким чином, формулою сукупного попиту, є:

$$AD=C+I$$

де, AD – сукупний попит, C – споживання, I – чисті інвестиції.

Слід також зауважити, що сукупний попит за Кейнсом має бути передусім ефективним попитом, тобто таким, що дорівнює сукупній пропозиції і утворює повну зайнятість. [2, с. 533]

Досягти економічного зростання, за Кейнсом, можливо лише, стимулюючи ефективний попит, тобто впливаючи на один із факторів – інвестиції або споживання. Провідним з двох економіст визначив інвестиції, так як вважав показник споживання сталим. Вплив на приріст чистих інвестицій потягне за собою так званий мультиплікаційний ефект або ефект примноження, що в свою чергу безпосередньо впливає на національний дохід, розширення виробництва, збільшення ВВП на душу населення, що в кінцевому випадку скорочуватиме безробіття, наближуючи його значення до природнього. [2, с. 533-534]

Вплив на чисті інвестиції, а відтак і на сукупний попит Кейнс вбачав через механізм фіскальної політики, а також посередництвом збільшення державних видатків. [2, с 537]

Державні видатки чинять сприятливий вплив на сукупний попит, а відтак і на подолання безробіття та встановлення курсу на стале економічне зростання. Відбувається це шляхом так званого мультиплікатора державних витрат, коли держава, збільшуючи бюджетні трансферти, стимулює населення і підприємства до споживання, таким чином підвищуючи їхню здатність до інвестування; зростання споживання тягне за собою паралельне зростання національного доходу, що веде до економічного зростання. Також, видатки бюджету на різні стратегічні проекти дають можливість до створення нових робочих місць, а відтак і до подолання безробіття. [2, с. 177-178] Прикладом може слугувати політика так званого «Нового курсу» президента США Ф. Д. Рузвельта, коли був здійснений ряд реформ для подолання руйнівного впливу економічної кризи. Першим кроком Рузвельт

зробив те, що його попередник Г. Гувер не визнавав за доцільне: запровадив соціальні виплати незахищеним верствам населення, що на той час складало близько 25 %. Це дозволило об'єднати населення задля подолання кризи і плюс до цього започаткувати нову економічну модель Сполучених Штатів. Далі було розпочато масштабну діяльність щодо оздоровлення банківської і фінансової системи, що дало змогу усім учасникам економічних відносин зупинити стрімке падіння ділової активності в країні і вивести її на шлях піднесення. [8]

Роль фіскальної політики полягає передусім у врегулюванні податкового навантаження, що прямо впливає на здатність економічних суб'єктів до споживання і інвестування. З одного боку, встановивши високі податкові ставки, держава в змозі створити передумови для наповнення державної казни, що потягне за собою бюджетні видатки, котрі як вище зазначалось, стимулюють споживчі витрати населення та інвестиції, одним словом, збільшуючи сукупний попит. Проте, існуючий парадокс полягає також у «непривабливості» високих податкових ставок для власників великих капіталів та капітальних інвесторів, що несучи значні збитки від надмірного оподаткування, вивозять свій капітал за кордон та припиняють реальні інвестиційні вкладення. [2, с.537]

Існує також дві інших фактора, які здатні вплинути на сукупний попит, до них відносять:

- зміни в світовій економіці. Зміни в світовій економіці в період глобалізаційних процесів запускає ланцюговий механізм, який через інтеграційний механізм зачіпає всі ланки економіки інших держав, згубно впливаючи на величину сукупного попиту.
- очікування. Даний фактор свідчить про застережний мотив економічних агентів, який є обмежувальним важелем стосовно зростання сукупного попиту. [10]

Отже, кейнсіанська теорія дозволила віднайти один із ключових елементів взаємозв'язку між економічним зростанням, зайнятістю і безробіттям, яким є

сукупний попит і дозволила відкрити шлях до подальших досліджень цього питання.

Ще одним із зв'язуючих компонентів даного взаємозв'язку є заробітна плата. Вперше дослідження впливу величини заробітної плати на рівень безробіття розпочав англійський вчений-представник неокейнсіанства Албан Вільям Філіпс. Його здобутком прийнято вважати винайдення кривої, що так і називається кривою Філіпса, яка графічно відображає вищезазвану залежність (додаток Б). Пояснюється вона наступним чином: фактичний рівень безробіття знаходиться в оберненому зв'язку із рівнем заробітної плати, тобто зростання останньої супроводжується скороченням рівня безробіття і наближення його до межі природнього. Проте, такий механізм усунення проблеми неповної зайнятості є недосконалим, адже веде він до появи ще однієї проблеми – інфляції. Таким чином, існує дилема: надати перевагу повній зайнятості, але боротися з інфляцією, чи, бажаючи не стикатися з останньою, зумовити подальший ріст безробіття.

Дослідження впливу інфляції на рівень зайнятості є здобутком двох американських вчених – П. Самуельсона та Р. Солоу, що винайшли так звану «модифіковану» криву Філіпса, встановивши обернений взаємозв'язок між рівнем інфляції та безробіттям, тобто зростання інфляції призводить до зростання зайнятості, і навпаки, падіння останньої зазвичай супроводжується скороченням її рівня інфляції (див. дод. Б). Проте Філіпс довів, що існує такий випадок, коли ця взаємозалежність перестає функціонувати – коли рівень безробіття набуває так званого «критичного» значення (для вченого це значення 5 %-го безробіття). Тобто із настанням такого випадку будь-які намагання знизити безробіття лише примножують розвиток інфляційних процесів і настає так звана стагфляція – одночасне падіння рівня зайнятості та зростання інфляції. [2, с. 549-550]

Таким чином, А. В. Філіпс також зробив свій неоціненний вклад у пошук елементів, що зв'язують економічне зростання, зайнятість і безробіття, вививши як такі заробітну плату та інфляцію. Його внесок дав поштовх іншим вченим

продовжити дослідження цього питання, що знайшло своє відображення у монетарній або неоконсервативній концепції економічної теорії.

Засновником лідируючої на сьогодні економічної концепції монетаризму є американський вчений Мілтон Фрідман, який разом зі своїми колегами з Чиказького університету розробив принципово нову монетарну теорію, котра йде в розріз майже зі всіма постулатами концепції Кейнса. Основні ідеї монетаризму сильно збігаються з думками класичної політичної економії, а саме з ідеєю невтручання держави в економічні процеси. Фрідмен цю думку вважав за основоположну, тому що механізми бюджетної політики, які просував Кейнс, і які призводили до інфляції, вчений вважав помилковими, а інфляцію головним чинником кризових явищ. Загалом, порушення економічної рівноваги відбувається, за Фрідменом, виключно через грошові фактори, тоді як Кейнс наголошував на негрошових, а саме на інвестиціях. Зростання безробіття і порушення загального економічного становища із далекою перспективою економічного зростання відбувається через помилкову грошово-кредитну політику, котра зумовлює переважання пропозиції грошей внаслідок надмірної емісії над грошовим попитом, що в свою чергу веде до інфляції і падінні рівня зайнятості як похідної від неї. Таким чином, фактором, що є фундаментальним стосовно його впливу на коливання ділових циклів як на ринку праці, так і на грошовому і на ринку капіталів, є грошова маса. [2, с. 581-584]

Підсумовуючи теоретичні аспекти питання взаємозв'язку між економічним зростанням, зайнятістю і безробіттям, виявилось, що центральними, «зв'язуючими» елементами такої залежності є наступні чотири: сукупний попит, заробітна плата, інфляція та грошова маса.

Розділ II. Проблеми взаємозв'язку економічного зростання, зайнятості й безробіття в Україні

Економіка сучасної України знаходиться на етапі трансформації від командно-адміністративної системи до ринкової і характеризується болючими її «симптомами», такими як:

- переважанням застарілої сировинно-орієнтованої економічної системи, що стримує розвиток провідних інноваційних технологій;
- наявністю неефективної нормативно-правової бази організації економічних відносин, що збільшує частоту коливань ділових циклів;
- висока корумпованість державного апарату, що практично унеможлиблює впровадження сучасних євроінтеграційних реформ;
- величезна частка тіньового сектору економіки, що продукує розвиток хронічного бюджетного дефіциту і як наслідок падіння реальної заробітної плати населення;
- високі темпи інфляції, що викликані необдуманною емісійною політикою уряду, фактичним занепадом банківської системи та низкою неефективних фінансових рішень.

Ці та інші ознаки сьогоденної України сформульовані з метою кращої підготовки до аналізу та оцінки кон'юнктури ринку праці, його проблем та можливого впливу на тривалу економічну кризу, що триває понад 2 роки. Розпочати характеристику даного питання вважається за доцільним спершу в аспекті саме ринку трудових ресурсів, продовжуючи методами його впливу на сформовану на сьогодні ринкову ситуацію і фактичний економічний спад.

По-перше, в Україні спостерігається тенденція до підвищення рівня зайнятості населення, але з одночасним падінням продуктивності праці. Відбувається це через вищеназвані проблеми застарілості капітального обладнання, слабкої та неефективної організації трудових відносин, недостатності відповідної кваліфікації робочої сили, переважання сировинно-орієнтованого або технологічно

низького експорту, що ведуть до таких об'єктивних наслідків, як падіння рівня ВВП, що в період з 2010 – 2013 рр. прискорилось ледь не на 10 % (113,74%, 114,2 %, 107,8 %, 104,3%). [3, с. 4] Така ситуація на ринку зайнятості здатна призвести до затяжного економічного спаду з перспективою на декілька років.

По-друге, відзначається наявність високої частки неформально зайнятих працівників, що не усуває, а лише поглиблює проблему надмірної «тінізації» економіки з відчутними її наслідками падіння реального ВВП на душу населення, розвитку інфляційних процесів через безконтрольне встановлення рівня заробітної плати, падіння промислового виробництва, занепаду підприємств державної форми власності і подальшого скорочення експорту тощо. За підрахунками експертів близько 35% населення має незареєстровані види доходів, особливо в таких галузях, як будівництво, готельно-ресторанний-бізнес, що призвело до зафіксованого нині рівня тіньової економіки 60 % ВВП країни. [3, с. 4]

По-третє, ринок праці України характеризується нееластичністю пропозиції по ціні, тобто рівень зайнятості фактично не залежить від:

- а) невисокого або відверто низького рівня заробітної плати;
- б) відсутності програм по стимулюванні праці;
- в) значної диференційованості заробітної плати по регіонах та галузях;
- г) надмірного і частого відтермінування виплати заробітної плати тощо.

Таке явище йде в розріз із загально відомою прямою залежністю між рівнем заробітної плати і зайнятістю, коли остання, як правило, має спадати у відповідь на зниження рівня заробітної плати. Проте відсутність співпадіння із класичними постулатами економічної теорії свідчить про значне падіння рівня життя населення, коли людина відмовляється від пошуку альтернативного місця роботи через побоювання втратити єдиний вид доходу, котрий навіть і не в змозі задовольнити всіх споживчих потреб. Така ситуація хоча й забезпечує достатній рівень зайнятості, проте сильно відтерміновує потенційне економічне зростання. [3, с. 5]

По-четверте, наявне значне порушення пропорційності в структурі ринку праці, яке характеризується неспівпадінням її з такою, що дає поштовх економічному росту. Іншими словами, структура ринку праці України внаслідок проведення непопулярних реформ утворилася із значним переважанням первинного сектору економіки, зростанням третинного, і фактично відсутністю вторинного сектору, котрий відповідає за утворення кінцевого продукту споживання. Внаслідок цього ми маємо економіку, котра по факту експортує сировинну продукцію, надає внутрішні послуги населенню країни, проте не розвивається і не еволюціонує через незайнятість у потенційно прогресивному вторинному секторі економіки. Без відсутності власного кінцевого продукту, подальша євроінтеграція і похідна від неї інтернаціоналізація виробництва фактично не забезпечить реальних надходжень до бюджету і як наслідок, зупинить розвиток країни на роки. [3, с.5]

По-п'яте, спостерігається проблема неефективного використання інтелектуального людського капіталу, що знаходить своє вираження у високій частці незайнятих, лєвова частка яких вимушена задля підтримання і недопущення падіння кваліфікаційних здібностей шукати роботу за кордоном, що в свою чергу продукує відтік потенційно можливого «двигуна» НТП і похідної від цього можливості до економічного зростання. [3, с. 5-6]

Таким чином, проаналізувавши взаємозв'язок між економічним зростанням, зайнятістю і безробіттям в Україні було віднайдено головну причину затяжної рецесії, що має місце на сьогоднішній день: неготовність країни реформувати застарілу і неефективну економічну систему під потреби глобалізаційних зрушень у бік євроінтеграції.

Розділ III. Напрямки удосконалення стратегії регулювання зайнятості для забезпечення стійкого економічного зростання в Україні

Стратегія регулювання зайнятості є одним із основних планових заходів держави з подолання непропорційно встановленого рівня зайнятих і безробітних і відповідно головним інструментом «виходу» економіки країни на шлях економічного зростання. Для української економіки пріоритетним є розробка пакету заходів євроінтеграційного характеру, тобто такого, що максимально узгоджує особливості ринку праці національної економіки та потреб міжнародних партнерів у встановленні зайнятості, характерної саме для країн європейської співдружності.

Проте створення оновленого механізму регулювання зайнятості може також відбуватися не лише за європейським зразком. Окрім європейської моделі існує також скандинавська та американська, котрі слід розглянути в сукупності.

1. Європейська модель політики зайнятості полягає у створенні заходів щодо зменшення кількості зайнятих при паралельному підвищенні трудової продуктивності. Такі дії державної політики зумовлять ріст доходу держави, велика частина якого спрямується на допомогу безробітним.
2. Скандинавська модель державної політики зайнятості орієнтована на досягнення стану повної зайнятості шляхом працевлаштування населення в державному секторі із середньою заробітною платою. Але така модель може виявитися дещо нестійкою для країн, що розвиваються, адже велика роль тут відводиться належному збалансуванню бюджету, а саме недопущенню його дефіциту.
3. Американська модель політики регулювання зайнятості також орієнтовна на повну зайнятість і основною її відмінністю із скандинавською моделлю є те, що більшість економічно активного населення займається в галузях із низькою продуктивністю праці, тобто невеликою заробітною платою. Така модель дозволить працевлаштувати більшу частину сільського населення, яке потерпає від безробіття в Україні сильніше за інших. [4, с.158]

Створена у 2001-2002 рр. стратегія економічного розвитку євроінтеграційного характеру, напрямлена своїм результатом на 2015 р., по своїй суті є більш довгостроковою і в змозі бути екстрапольована на сьогоднішній день. Ключові моменти даної стратегії являють собою саме ті заходи, що необхідні для відновлення деформованої структури зайнятості в Україні, а також створення прогресивно, а не регресивно орієнтованого ринку праці:

- 1) Ліквідація прихованого безробіття. Фактор наявності прихованого безробіття прямо свідчить про недосконалість функціонування механізму встановлення продуктивної зайнятості, котра є рушієм – в загальному – для росту величини кінцевого продукту і оборотного капіталу, і – конкретно – створенні нових робочих місць, що результатом має скорочення рівня неповної зайнятості.
- 2) Адаптація до євроінтеграційних вимог. Нагальним також є питання щодо прискорення якісної адаптації кадрів до сучасних глобалізаційних вимог, а саме правильна фахова підготовка, перепідготовка, належне впровадження освітніх програм з метою успішної інтеграції вітчизняного ринку праці на глобальний європейський.
- 3) Реформування структури ринку праці. Даний аспект стратегії полягає в тому, аби зайнятість у неформальному (неофіційному) секторі економіки «перенести» на адміністративно регулюючий з метою вивільнення більш як 50% ВВП країни, що дозволить прискорити реформи відновлення економіки, необхідних для євроінтеграційної адаптації.
- 4) Підвищення зайнятості серед сільського населення. Даний пункт має за мету пояснити необхідність створення додаткових робочих місць серед сільського населення шляхом оптимізації і технологізації існуючих фермерських господарств та створення нових. Це дозволить диференціювати демографічне навантаження на регіони та спрямувати кваліфіковану робочу силу в регіони з відсталими або слабкими темпами розвитку, що позитивно відобразиться на динаміці економічного зростання. [4, с.160-162]

Важливим етапом на шляху європейської інтеграції і адаптації вітчизняного ринку праці до міжнародних стандартів має стати закладена на 2017 р. масштабна реформа Служби зайнятості України, головним пунктом зміниться система виплати допомоги безробітним. Згідно з цим пунктом допомога соціально незахищеним верствам населення не зникне, а лише скоротиться період виплати допомоги. [9]

Ще однією важливою складовою процесу регулювання зайнятості населення, що забезпечить в перспективі і, як мінімум на короткостроковий період, економічне зростання, слід також вважати затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 8 серпня 2016 р. «План заходів на 2016-2017 рр. з реалізації Стратегії подолання бідності в Україні». Даний документ проголошує пакет заходів, що мають на своїй меті реорганізувати український ринок праці, вдосконаливши більшість з його структурних елементів.

Основні його положення:

- а) реорганізація системи сприяння працевлаштування ;
- б) впровадження заходів субсидіювання підприємств, заохочуючи створення нових робочих місць;
- в) проведення дій, спрямованих на ефективне навчання безробітних та інших незахищених верств населення, що підвищить їхню конкурентоспроможність;
- г) недопущення довготривалого безробіття, що реалізуватиметься в процесі залучення зареєстрованих безробітних до заходів на ринку праці;
- д) заохочення і сприяння пошуку вільних робочих місць для молоді. [5]

Висновки

Дослідження, проведені в ході роботи, зачепили доволі цікавий аспект взаємодії всередині економічної системи, довівши її безумовну схожість із організмом, елементи якої злагоджені у своїй взаємодії. Аналізована система «Зайнятість-безробіття-економічне зростання» якраз і є таким організмом, що не функціонує без зайнятості, не еволюціонує без безробіття і просто не існує без самоцілі, якою є економічне зростання.

Мета дослідження було досягнута успішно, адже елементи, що утворюють взаємодію системи, визначені і проаналізовані.

Проаналізувавши схему взаємозв'язку трьох макропоказників зайнятості, безробіття та економічного зростання було досягнуто всіх поставлених завдань, а саме:

- 1) Було проведено дослідження природи взаємозв'язку між економічним зростанням, зайнятістю і безробіттям [див. Вступ];
- 2) В результаті аналізу було встановлено наявність чотирьох елементів, що регулюють взаємозв'язок між вищеназваними макропоказниками: сукупний попит, заробітна плата, інфляція та грошова маса [див. Розділ I]
- 3) Було виявлено наявність безумовного впливу елементів взаємозв'язку на зміну фаз ділового циклу [див. Розділ I]
- 4) Проведено дослідження стану ринку праці України і встановлення тісноти взаємозв'язку зайнятості, економічного зростання й безробіття національної економіки [див. Розділ II];
- 5) Розроблено ряд рекомендацій щодо покращення механізму регулювання зайнятості України, актуальних на сучасний період [див. Розділ III]

Список використаної літератури

1. Велика депресія [uk.wikipedia.org]. – 2017 р. – Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Велика_депресія].
2. Великая депрессия: «все будет хорошо» - подборка цитат [кр.ua] \ Комсомольська правда в Україні. – 2008 р. – Режим доступу [http://кр.ua/economics/64747-velykaia-depressyia-vse-budet-khorosho-podborka-tsytat].
3. І. Петрова. Ринок праці України: суперечності функціонування та перспективи розвитку / І. Петрова // Україна: аспекти праці. – 2016 – № 3-4 – с. 3-9.
4. Реформа служби зайнятості: що чекає безробітних [politeka.net] / Політека. – 2017 р. – Режим доступу: [https://politeka.net/ua/397094-reforma-sluzhby-zaunyatosti-shcho-chekae-bezrobitnykh/]
5. Ринок праці: Навч. посіб. 2-ге вид. перероб. і доп. / Чернявська О. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 522 с.
6. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів на 2016-2017 роки з реалізації Стратегії подолання бідності» від 08.08.2016 № 573-р.
7. Ковальчук В. М. Історія економіки та економічних думки: Навч. посіб. \ В. М. Ковальчук, М. В. Лазарович, М. І. Сарай. – К.: Знання. – 2008. – 647с.
8. Сукупний попит і сукупна пропозиція: основні поняття [osvita.ua] – / 2011 р. – Режим доступу: [http://osvita.ua/vnz/reports/econom_theory/22459/]
9. Юхименко П. І. Історія економічних учень: Навч. посіб. \ П. І. Юхименко, П. М. Леоненко. – К.: Знання-Прес. – 2002. – 514 с.
10. Юхименко П. І. Економічна криза 1929-1933 рр. [pidruchniki.com] / П. І. Юхименко, М. П. Леоненко // – 2011 р. – Режим доступу: [http://pidruchniki.com/1255041242317/politekonomiya/ekonomichna_kriza_1929-1933.]

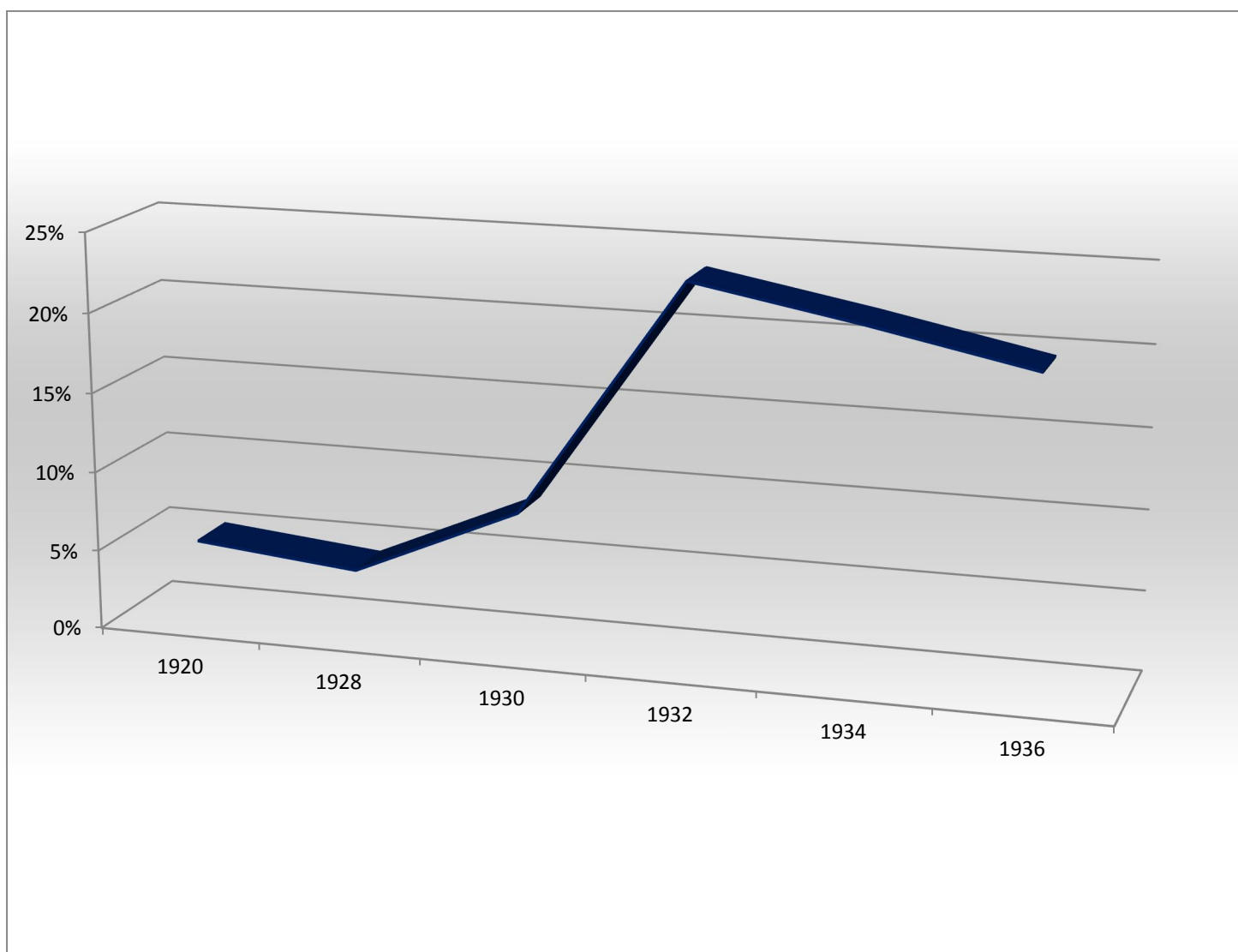

Рис. 1. Рівень безробіття в США в період з 1920-1936 рр.

(<https://www.infoplease.com>)

Додаток Б

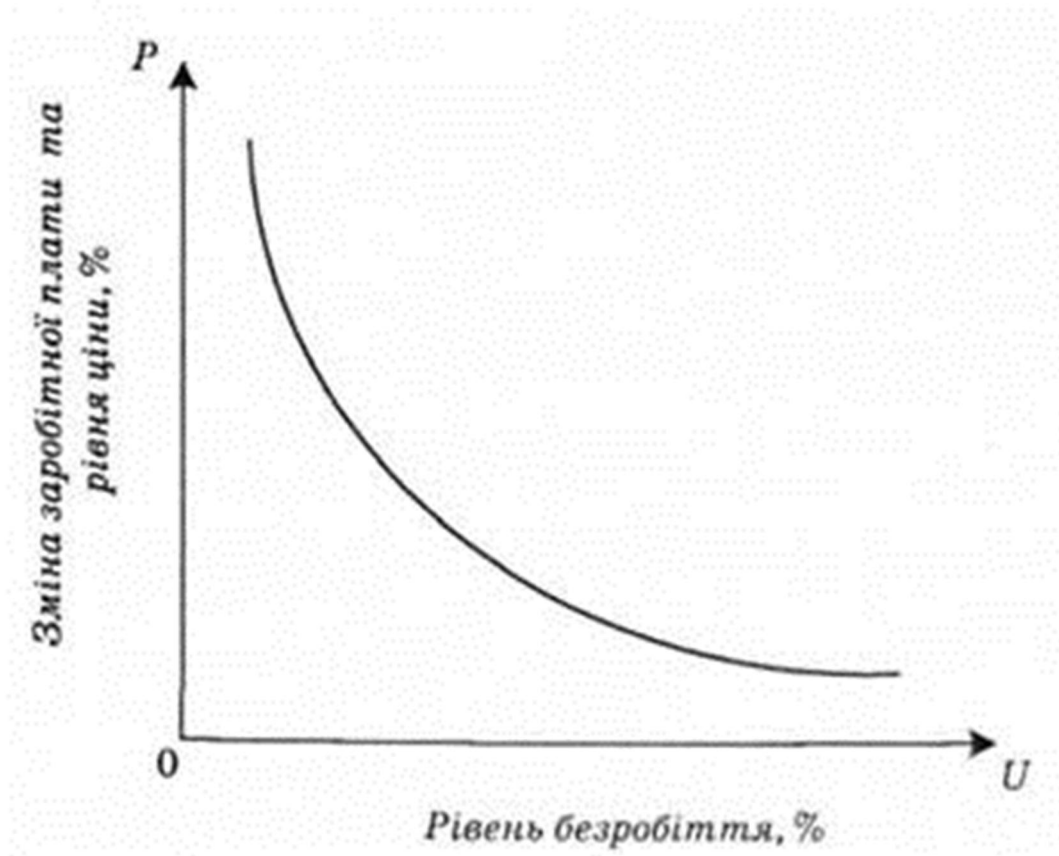

Рис. 1. Крива Філіпса

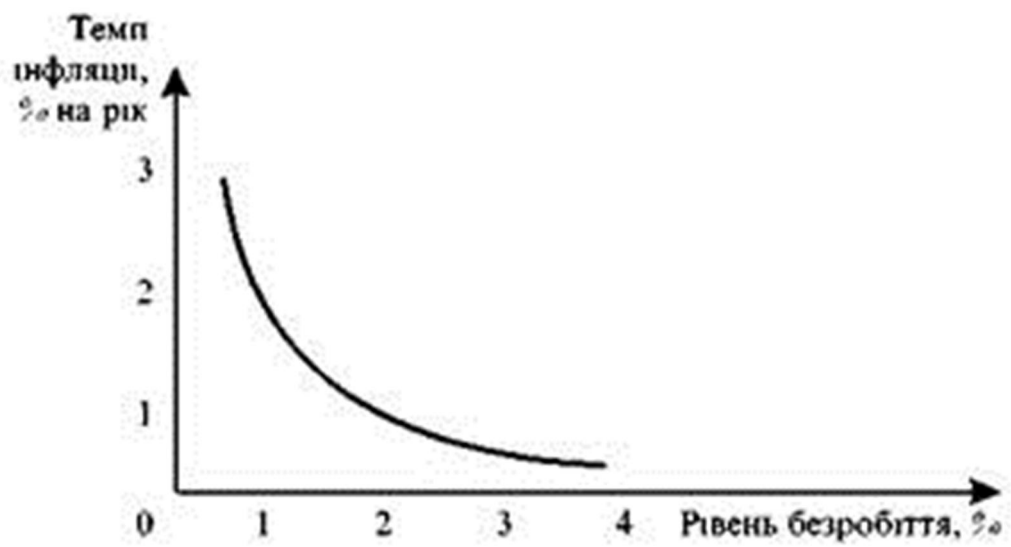

Рис. 2. Модифікована версія кривої Філіпса